

Joc si joaca

Moto: “Copilul rade :

<<Intelepciunea si iubirea mea e jocul!>>

Tanarul canta :

<<Jocul si intelepciunea mea-i iubirea!>>

Batranul tace :

<<Iubirea si jocul meu e-ntelepciunea!>>”

Lucian Blaga-“Trei fete”

Dintotdeauna omul a iubit jocul, caci in scenariile diferitelor jocuri se ascund principalele moduri de a crea fiinte ale existentei .Ca si intrecerea intre viata si moarte, orice joc este un mod de initiere, prin reconstituirea simbolica a marilor incercari ale vietii sau a unei parti din ea .

Jocul s-a nascut inainte de om, sustin marii creatori ai lumii, caci a fost nevoie de jocul numit metaforic “nuntire” ca increatul sa se transforme in creat .Omul inceputurilor a numit “joc” toate ritualurile care il puteau pune in legatura cu sacrul .Asa au aparut, la greci si la romani, marile jocuri publice consacrate zeilor tutelari ai cetatilor .Chiar si jocul de fotbal se pare ca ilustreaza sugestiv un mit :disputarea globului soarelui de catre doua fratii rivale .

Inca din Antichitate s-a descoperit faptul ca arta seamana cu jocul, orice creatie imita imaginea lumii .Arta nu doar modifica, ci construiește o alta lume prin intermediul jocului .In spatiul pur al ideilor, jocul acapareaza si instapaneste fiinta .

Indiferent in care din categoriile enumerate de Roger Caillois in “Jocurile si oamenii” s-ar incadra (jocurile-competitii, simulacru, vertij sau de noroc), toate scenariile umane izvorate din dragostea pentru ludic sunt nevoite sa respecte un tipar .Ele trebuie sa se desfasoare intr-un cadru dinainte stabilit, sa reproduca viata reala, sa asocieze notiunile de totalitate, regula si libertate .Jocul este un intreg univers, in care fiecare trebuie, cu sanse si riscuri, sa-si afle locul .Pentru a reusi mai repede si mai usor, omul a folosit intregul sau arsenal imaginativ si emotiv .Analiza psihologica a vazut in joc un soi de transfer de energie psihica, fie ca aceasta se schimba intre doi jucatori, fie ca sa transmita viata obiectelor (papusi, zmei, trenulete) .

Copiii reusesc cel mai bine, datorita spontaneitatii, sa se defineasca prin joc si sa-si gaseasca locul in lume .Ei intra dezinvolt in dialog cu nevazutul si savarsesc inconstient metamorfoze .De exemplu, pot schimba lumea reala in paradis, daca privim prin ochii lui Nica din Humulesti sau se pot transforma prin auto-metamorfozare in diferite personaje :”...Inchizand ochii, Danut deschise turbinca lui Ivan...Danut e pasa sau sultan :n-are a face ! [...] Sultanul sta pe un tron de aur [...] Harapii o infasca pe Olguta. Olguta da din picioare si se stramba la sultan .Asa !Bine !...Harapul ridica securea...Olguta e sperziata...N-are pe nimeni s-o apere decat pe fratele ei Danut...Si-ntr-adevar, in fruntea unei osti, ca Mihai Viteazul, vine Danut [...] si scapa de la moarte pe Olguta si Monica” (Ionel Teodoreanu – “La Medeleni”)

Din greseala insa un copil isi poate asuma si roluri impropriei varstei .Eroul din poemul lui Ion Barbu, “Dupa melci”, vrea sa fie solomonar (vrajitor) si, prin urmare, rosteste un descantec .Cuvantul vrajit reuseste sa scoata afara din cochilie, in plina iarna, un melc .De frig, acesta moare, iar copilul ramane cu sentimentul vinovatiei .E drept ca in urma unei asemenea experiente orice copil se maturizeaza brusc .Intelege intr-o clipa ca jocul e facut pentru cei initiati, ca, daca nu-i respecta regulile, poate sa faca rau celor din jur si, implicit, siesi .Dar merita, in numele initierii, o jertfa ?!

Arghezi compara drama fiintei cu un joc “de-a v-ati ascuns” .Un personaj al lui Lucian Blaga spune ca “moartea e ca un joc” (drama “Mesterul Manole”), iar Eminescu defineste poezia ca “voluntos joc cu icoane si cu glasuri tremurate” (“Epigonii”) .

In joc de-a v-ati ascunselea, de care se bucura majoritatea copiilor, oamenii se ascund si se cauta, intra si ies dintr-un labirint precum in lumea reala sau in fictiune .In arta si joc orice este posibil, realizabil, poti gasi “ceva” sau acel “ceva” te poate gasi pe tine identic unui joc, nu stii cine si de unde vine, stii ca trebuie sa cauti, insa nu stii ce .Te pierzi in padurea labirintica, incercand sa te ascunzi, dar stii tu de cine te ascunzi ?!Poate e mai bine sa fii gasit !

Obsesia cautarii determina moartea :cu cat cauti mai mult, ti se pare ca esti mai aproape de adevar, de descoperirea totala, cu atat esti mai aproape de nefiinta .Atunci cand reusesti sa intelegi “totul”, crezi ca esti “Preotul Alb”, dar mare greseala e curajul de a te compara cu el .Cand s-a ajuns la aceasta intrebare “Oare sunt...?!” , atunci s-a distrus tot ce s-a cladit intre timp .Insa omul e nevoit sa caute, altfel nu-i va gasi niciodata pe cei care se ascund si nu se va simti niciodata calator pe drumul spre implinire .

Poate ca oamenii mari nu se joaca pentru ca le este frica sa-si asume riscurile, dar se uita cu incantare la copii si-i lasa sa traiasca pe aceasta coordonata ideala .In joc frumosul, binele, distragerea, extazul, libertatea se impletesc intr-o armonie deplina, in masura in care jucatorii respecta tiparul .Actiunea e insoțita de sentimentul inaltarii, dar si de incordare .

Cand tensiunea atinge punctul maxim, ceea ce nu se intampla niciodata in jocul copiilor, jocul este afectat .El se devalorizeaza si se desemantizeaza .Asa se explica de ce adolescentii, care joaca cu mare placere jocul dragostei, nu cunosc limita dintre infrangere si sinucidere .Asta pentru ca uita mereu ca, initial, nu si-au propus decat sa rescrie cu sufletul individual un scenariu ludic .Oamenii mari folosesc jocul in masura in care au nevoie sa justifice o stare de spirit revelatoare :de impacare cu moartea (jocul funerar), cu pamantul (jocul agrar), cu semenii (jocurile sportive), cu rostirea (jocul poetic) .Problema e ca sufletul matur nu se poate darui total jocului .”Nu s-a intamplat / Nimic prea nou si prea ciudat”, spune Arghezi “bobocilor” sai, insa e speriat si revoltat .Jocul “de-a v-ati asuns” (cu moartea) are prea multe necunoscute, “arde-le-ar focul !” .

Poetii sunt victimele predestinate ale jocului .Cuvantul frumos, care se naste in urma actului creator, este la fel de larg cat intreg Universul si de aceea are puterea de a fascina pe oricine, dar mai ales pe poeti .Paul Valery considera actul patrunderii in sensul cel mai profund al cuvantului o minune divina, iar Ion Barbu, un “joc secund” .”Corelatia dintre poezie si joc nu se refera –dupa cum constata si Johan Huizinga in “Homo ludens”-numai la forma exterioara a povestirii .Ea reiese in mod la fel de esential cu referire la formele imaginatiei, la motivele ei si la invesmantarea lor in expresie .”

In ziua de astazi cu totii ne inchipuim ca jocul este o forma controlata care ne face posibila evadarea .Insa daca ne gandim ca jocul de-a imaginea pe care-l propune audio-vizualul a scapat de mult de sub controlul psihicului uman, atunci intelegem de ce se spune ca mass-media (mai ales televiziunea) este o boala a modernitatii .Prin urmare ramane fara raspuns intrebarea :omul este atat de puternic sa controleze jocul sau, din nefericire, jocul a ajuns sa stapaneasca lumea ?!